

At finde sit selv - og kassere det

Yukio Mishimas selvbiografiske projekt:

„En maskes bekendelser“ (1)

DAG HEEDE

„Dette skal blive min første „selvbiografiske roman“. Jeg mener ikke den konventionelle ich-roman, som vi er blevet så vant til. Jeg vil vende den psykologiske analyses skalpel, som jeg har hvæstet på fiktive personer, mod mig selv. Jeg vil forsøge at dissikere mig selv levende. Jeg håber at opnå en videnskabelig præcision, at blive - med Baudelaires ord - på en gang bøddel og den dømte. Det kræver fasthed, men jeg vil holde hovedet højt og skrive løs.“

Yukio Mishima i brev til sin forlægger 2.11.1948 (2)

På en gang bøddel og offer, en viljefast og præcis analytiker, der søger at dissikere sig selv. Den japanske forfatter Yukio Mishimas erklæring før ungdomsværket *En maskes bekendelser* foregriber med sine metaforer på uhyggeligste vis ophavsmandens videre skæbne toogtyve år senere. Skrift, liv, selviscenesættelse og død går op i en ubehagelig syntese.

En novemberdag i 1970 får den excentriske succesforfatter foretræde for den øverstkommanderende for det japanske forsvar. Med sig har han fire udvalgte medlemmer fra sin private „hobby hær“, bl.a. hans tro væbner Morita. På et givent tegn overmander de kommandøren, tager ham som gidsel, og forlanger at få mulighed for at tale til soldaterne. Pressen er ligeledes adviseret i denne nøje planlagte aktion. I sin tale til de sammenstimlede soldater påkalder Mishima de traditionelle samurai-idealer fra den oldjapanske storhedstid, krigeriskhed, mandsmod og dødsparathed, og tordner mod pacifismens slaphedstendenser og den vestliggjorte kulturdekadence i et forsøg på at 'vække' deres slumrende kampånd. Da han ikke vinder gehør, trækker han sig

tilbage, og begår harakiri. Morita hugger hovedet af ham og følger derefter mesteren i døden. De tre tiloversblevne frigiver deres gidsel og overgiver sig; ganske efter planen.

Reaktionen på dette blodige melodrama med dets uhyrlige tragikomik er chok, vantro og ubehag. Hvorledes kunne det gå til, at en af Efterkrigstidens mest talentfulde og succesombruste kulturpersonligheder kunne ofre sit liv for en stupid, anakronistisk, para-fascistisk idealisme. Eller anderledes udtrykt: hvordan kan skriften være så meget klogere end dens ophavsmand?

De maskerede bekendelser

Lad os vende os mod en del af 'skriften', ungdomsbiografien *En maskes bekendelser*, skrevet af den 24-årige Kimitake Hiraoka i 1949 under pseudonymet Yukio Mishima. Her finder vi ikke 'svaret', men en optegning af det tematiske og eksistentielle problemfelt, der dominerer såvel skrift som liv.

Umiddelbart fremstår de fikcionaliserede erindringer som en skånselsløs selvudlevering af nærgående, ja næsten privat karakter. Men intimiteten er en illusion. Udover pseudonymet bør alene den paradoksale titel skærpe læserens mistænksomhed med dens diametralt modsatte associationer: åbenhed, autenticitet og selvudkrængning på den ene side, maskepi, hemmelighed og bedrageri på den anden. Men dette paradoks angår ikke kun værket form, det er også dets grundtema, fortællerens generelle livssituation.

Som et skrig gennem teksten lyder spørgsmålet: hvem er jeg? Fra første færd opregner fortælleren misforholdet mellem hans eget univers og selvforståelse og omverdenens forventning og etikettering. Helt tilbage til den tidligste barndom som svagelig, isoleret dreng totalt fastlåst i en syg, men viljestærk bedstemoders tvangsgreb husker han nødvendigheden af at udgive sig for en anden end den han var (bl.a. ved hjælp af forestillinger om hvad „drenge på hans alder“ foretager sig); senere opøves han i „det spil der kaldes puberteten“ og på skrivetidspunktet som

„voksen“ opleves identitetsløsheden og inautenticiteten på tragisk, deterministisk vis som hans skæbne:

Mit maskespil er blevet en uadskillelig del af mit væsen. Det er ikke længere et maskespil. Bevidstheden om, at jeg giver mig ud for at være et normalt menneske, har nedbrudt enhver form for normalitet, jeg oprindeligt må have været i besiddelse af, og til sidst er det kommet dertil, at jeg har fået overbevist mig selv om, at også den kun har været en maske. For at sige det på en anden måde, jeg har udviklet mig til et menneske, der er overbevist om, at alting er uægte.

Den afgørende krise og den fascinerende, men mærkeligt ufærdige bogs (anti)klimaks omhandler det flertydige forhold til den unge, smukke Sonoko, som fortælleren - vistnok - er forelsket i, men - helt sikkert - ikke begærer seksuelt. Er kærlighed uden kødelighed mulig? Eller bedrager fortælleren endnu engang sig selv? Og i givet fald: hvilket selv? Han har spillet så meget komedie, at han ikke længere aner hvem og hvad han overhovedet er. Sonoko ender med at ægte en anden, men de to fortsætter med at ses ved mærkeligt kyske møder, hvor fortælleren dog distraheres ved synet af unge, muskuløse mandfolk.

Begæret som fortolkningsnøgle

Jeg vil betragte den vestlige verden som værende stædigt opsat på at udfinde sandheden om kønnet. Fortielserne, barriererne og undvigelsesmanøvrerne skal selvfølgelig ikke undervurderes; men de har kun kunnet opstå og frembringe deres skræmmende virkninger på baggrund af et krav om viden, som gennemsyrrer hele vores forhold til seksualiteten. Et heftigt ønske om viden, der er i den grad bydende, og som vi er så underlagt, at vi er nået dertil, at vi ikke kun søger sandheden om seksualiteten, men at vi spørger den om vores egen sandhed. Det står til den at fortælle os, hvordan det forholder sig med os.

Michel Foucault: „L'Occident et la vérité du sexe“ (Le Monde 5.11.1976)

Hér ligger hunden begravet. Det er homoseksualiteten, der fremstilles som essensen i fortællerens problematiske eksistens, den er alfa og omega i hans rolletvang og autenticitetsproblemer.

Derfor er den den røde tråd i hans forsøg på at fremskrive sin sande eksistens, den linse, hvorigennem fortiden søges (re)konstrueret i den nøjsommelige skriveproces, som han selv betegner som „et spartansk kursus i selvdisciplin“.

Alle fortællerens erindringer fremstilles således mere eller mindre (homo)erotisk farvet. Det er i høj grad en begærs-fortælling Mishima leverer i *En maskes bekendelser*, en smertefuld diskurs om en perversions ætiologi, oprindelse, udvikling og manifestationer, mere deskriptiv og poetisk end teoretisk, men bemærkelsesværdig i sin stædige „vilje til viden“, sin omhyggelighed og næsten kliniske præcision, der i visse henseender kan minde om Freudske sygehistorier.

Fortællerens tidligste erindringsbilleder omfatter den smukke latrinbærer i de tætsiddende bukser, den kolorerede tegning af Jeanne D'Arc (som opfattes som mand), en berømt transvestit og et kompagni ekstatiske processionsbærere. Men vigtigst, farligst og mest konstant er fortællerens fantasmagoriske koblinger mellem sex, vold og død, der tidligt udmøntes i fantasier om lidende eventyrprinsere og senere udvikles i kannibalistisk-sadistiske visioner med smukke, nøgne skolekammerater. Et leitmotiv med næsten arketypisk status er en „klassiker“ i den homoseksuelle tradition, Sankt Sebastian, den unge kristne martyr, hvis pile-penetretthed i årtusinder har været ladet med erotiske overtoner.

Fortællerens referenceramme er udelukkende den vestlige kulturkreds og historie (udover de nævnte figurer spiller den tyske århundredskiftesexolog Magnus Hirschfeld en vigtig rolle som autoritet). Der gøres ingen forsøg på at tænke homoseksualiteten ind i en japansk kontekst, ej heller på at leve den ud: „I dette land havde jeg ingen lejlighed til at få tilfredsstillet mine mærkværdige lyster, ikke engang i deres mildeste form.“

Men også på et mere grundlæggende plan skriver Mishima sig med sine bekendelser ind i en dybt rodfæstet vestlig tradition, nemlig begærshermeneutikken, som fremfor alle den franske filosof, Michel Foucault, har kortlagt i sin seksualitetshistorie (3). Værket er et mønsterdokument fra „De talende kønslæbers kultur“ med dets tragisk-patetiske driftsfiksering, dets lidelses-

fyldte, møjsommelige arbejde med af kortlægge begæret i al dets gru, og ikke mindst dets insisteren på seksualitetens omnipræsens og omnipotens. Ved at skrive sin identitet frem gennem en granskning af driftsrørelser, der afdækkes, kortlægges og dechifrerer, indgår Mishima i en århundredlang, vestlig tradition for bekendelse og selv-analyse i begærets tegn.

Som en række andre vesterlandske forløbere er *En maskes bekendelser* en monoman bog. Skildringen fokuserer i den grad på begæret, at alt andet reduceres til biomstændigheder. Ligesom en anden verdensberømt skildring af en *éducation sentimentale*, *Niels Lyhne*, spiller ydre begivenheder næsten ingen rolle, Anden Verdenskrig og bombningen af Hiroshima indtager samme perifere plads for Mishimas driftsdominerede fortæller som Krigen i 1864 spiller for den følsomme danske helt, der også er ganske domineret af sit erotisk-eksistentielle projekt.

Set i dette lys kan det næppe undre, at *En maskes bekendelser* snart blev en klassiker i den vestlige, homoseksuelle tradition på linje med andre bekendende 'bøsseudspringsromaner' (som f.eks. Edmund White i USA eller vores egen Christian Kampmann), der alle skildrer ensomhed, anderledeshed, selvhad, inautenticitet og eksistentiel utilpassethed med udgangspunkt i den afvigende seksual karakter.

Fiktionaliseringen

Alligevel tilhører Mishimas bekendelser ikke denne kønspolitiske og ofte optimistiske genre af 'seksuelle selvrealisationsromaner'. For det første er den for nihilistisk-pessimistisk, for det andet for poetiseret. Erkendelsesprocesserne er ikke gradvise og 'realistiske', de fremstår som fortættede, lyriske 'åbenbaringer', der finder sted i uhyre sansemættede scenerier af magisk skønhed. Fortællerens udvikling er bundet op på enkeltindtryk, der i ryk åbner hans øjne. Alene af den grund kan bogen ikke uden videre bruges som 'kilde' til forfatterens biografi jvf. også John Nathans rigtige forbehold:

Faren ved at anvende *En maskes bekendelser* som biografisk dokument består deri, at Mishima lagde et fortolkningsskema ned over sine oplevelser, der i sit væsen eliminerer de utvivlsomt dominerende gråzoner af forvirring og ambivalens, og som fremstiller hvert eneste øjeblik som en fantastisk åbenbaring.“ (4)

Mishima konstruerer retrospektivt fortættede erindringsbilleder overlæsset med *nachträglichkeit*, enkeltstående scener gengives i poetisk fortætning med ekstrem betydningsfylde. Således beskrives f.eks. fortællerens definitive erkendelse af, at han ikke kan begære kvinder seksuelt som en mirakuløs; metafysisk åbenbaring udløst af et eneste - ak alt for kysk! - kys. Dette mærkeligt, løse, sceniske konstruktionsprincip bringer atter *Niels Lyhne* i erindring - ligesom sproget generelt, der rummer en lignende poetisk, 'nystemmende' kraft.

Flugten

Denne bog er et sidste testamente, som jeg ønsker at efterlade i det dødens domæne, hvor jeg hidtil har opholdt mig.
Yokio Mishima (5)

Da fortælleren er flygtet fra Kvinden, forlades han selv. Bogen slutter abrupt, og „jeg‘et“ lades i stikken med sin homoseksualitet. „A closing of accounts“ kaldte Mishima sine maskerede bekendelser, og det kan også forstås bogstaveligt. Værket kan læses som én lang eksperimenteren med en identitet som selvhadende, nihilistisk, sadistisk homoseksuel, et selv, som efterlades fastlåst i fiktionen i alt dets eksistentielle tomhed, ulykke og stagnation; hvorefter dets skaber er 'fri' til at konstruere sig andre identiteter, som i højere grad er til at leve med. Eller i dette tilfælde: dø med.

Under alle omstændigheder forbliver Mishima ikke i fortælleren's 'tøsedrengposition', men arbejder systematisk på at realisere en ny fiktiv identitet som 'mand'. Dette projekt resulterer bl.a. i streng body building og ægteskab. Udviklingen af denne normalitetsfiktion når i de følgende årtier nærmest paradiske højder i diverse offentlige iscenesættelser fra nøgenfotos af hans overudviklede muskulatur til ærkemaskuline filmroller.

Fra midten af tresserne tilføres denne maskulinitetsdyrkelse en politisk dimension, hvor den idealiserede mandighed tolkes ind i en historisk, chauvinistisk, antikommunistisk kontekst. Mishima tilslutter sig en politisk højrebevægelse og bliver fortæller for et mærkeligt ideologisk mismask af anti-pacifisme, anakronistisk kejserdyrkelse og maskulinitetsidealisme tilsat en god portion masochisme og dødseufori. Til dette formål danner han sin private „hær“, hvis praktiske og ideologiske øvelser, han selv forestår. Resten af historien er velkendt...

Slagmarken

„En maskes bekendelser“ er en statusopgørelse, en kortlægning af et psykisk problemfelt. Den fremlægger med ubarmhertig præcision antagonistiske kræfter og smertepunkter; den identitet, der herigennem fremskrives, er ikke bare uforløst, men også ulevedygtig. Værket er en poetisk *via negativa*, en optegning af en hæslig eksistens lagt på smuk *lit de parade*. Skriveprocessen udgør en æstetiseret selvdestruktion, en kunstnerisk kamikaze, der på uhyggelig vis foregriber dens ophavsmands konkrete, stiliserede endeligt.

For at forfatteren overhovedet kunne leve videre (indtil det næste - konkrete - selv-mord), måtte han tvangsmæssigt fornægte en stor del både af værkets erkendelser (bl.a. vdr. kønnets fikcionalitet) og af dets identitet. Nihilismen, femininiteten, moderniteten, orienteringen mod vesten og homoseksualiteten fornægtes til fordel for en anakronistisk fiktion centreret omkring patriotisme, maskulinitet, vold, traditionalisme og død. „En maskes bekendelser“ læst sammen med dens ophavsmands biografi beskriver en systematisk konstruktion af en identitet i skriften og en ligeså systematisk nedbrydning af denne i livet.

Noter

1. Den fine, danske oversættelse er foretaget af Niels Teglbjærg Clausen (København, 1992).
2. Citeret efter John Nathans vægtige biografi „Mishima“ (Boston, 1974), som dette essay står i gæld til.
3. Michel Foucault: „La volonté de savoir“ (Paris, 1976).
4. Nathan 1974 s 81.
5. Citeret efter Nathan 1974 s 99.